Intelligente transportsystemer

Taler
Pål Steigan

Dato
26 november 1998

Omstendigheter
Konferanseinnlegg

I fjor vår bodde jeg fire måneder i Italia. Jeg bodde i en liten landsby 6-7 mil fra Roma. Byen ligger oppå en liten fjelltopp og vi har fantastisk utsikt i tre retninger. Jeg sto opp grytidlig og logga meg inn på internett gjennom vår lokale nettleverandør. Først gikk jeg gjennom eposten hjemmefra og sendte svar på en del spørsmål, så gikk jeg gjennom dagens aviser, Klassekampen, Aftenposten, Dagbladet, La Repubblica, Electronic Telegraph, CNNs websait og av og til også et par franske og tyske aviser. Så begynte jeg å jobbe. Jeg skreiv om elektronisk publisering, og hver gang jeg trengte bakgrunnsmateriale, var jeg innom elektroniske biblioteker i ulike deler av verden. Klokka ni kjørte jeg ut dagens værmelding på skriveren, vekte kona og gikk ned til bakeren for å kjøpe ferske rundstykker. Var jeg i humør til det, gikk jeg ned på kaffebaren på piazzaen og tok en espresso og slo av en prat med jenta bak skranken.

Etter frokost fulgte en ny jobbsesjon fram til 12. Da stengte jeg maskinen for dagen og gikk ned til småbutikkene på via Roma. Den slynger seg gjennom gamlebyen, og jeg kunne sjelden gå 20 meter uten å treffe kjentfolk. Jeg var innom pastabakeriet, slaktebutikken, kona som selger grønnsaker og var innom samvirkelaget for å kjøpe oliven, vin, ost og fersk fisk eller hva det måtte være. Sjøl om turen knapt var på tre hundre meter tok den en time, for en må jo prate med folk. Så var det hjem til det norske studiesenteret i viale Italia for å lage canneloni con quattro formaggi, zuppa di mare og salat. Når det var godt vær kunne vi sitte på takterrassen og ane konturene av Roma borte i disen, eller se toppene i Appenninene. Mot sør skimtet vi Middelhavet.

Stopp en hal. Skulle ikke jeg snakke om IT og transport? Og så kommer jeg med drømmerier fra en småby i Italia.

Ja, nettopp, jeg snakker om IT og transport. På grunn av informasjonsteknologi kunne jeg altså nyte landsbylivets gleder i dype drag, samtidig som jeg var verden rundt, og det uten noen form for transport.

OK. Så kloke som dere er, vil dere sikkert alt ha følgende innvending på tunga: Du tok fly til Italia, ikke sant? Slår ikke det et digert hull i landsbyidyllen? Niks. Det at jeg reiste fly kommer som et minus i mitt miljøregnskap, men det endrer ikke på mitt poeng.

I Italia finnes det hundrevis av slike små byer. I Spania finnes det hundrevis av dem, og i Hellas osv. I disse småbyene er det høy arbeidsløshet. Men det er godt å leve der. Innbyggerne klamrer seg til hjembyen lengst mulig, og løser problemet med å kjøre bil til en større by for å jobbe der. I vår småby drar de første romapendlerne i femtida og etter hvert slutter flere og flere seg til. Den siste timen før ni står trafikken i Roma nesten bom stille. Hundretusen biler forpester lufta, ødelegger atmosfæren og forkorter menneskenes liv. For å bringe folk til en jobb de like gjerne kunne gjort i hjembyen. Mye av dagens kontorarbeid er totalt uavhengig av det fysiske kontoret for å bli gjort. Alessandro, Giovanni, Leonora og Maria kunne gått ned til det nettbaserte kontorbygget på Piazza Matteotti og logget seg inn på dagens oppgaver i Banca di Roma eller hva det måtte være, sjølsagt etter først å ha tatt en liten espresso på baren under platanene og utvekslet noen kraftuttrykk om den siste hjemmekampen til Lazio eller de elendige påleggene fra byråkratene i Roma. Helt uten stress, trafikkulykker, klimagasser og mas kunne de deltatt i høyteknologisk arbeid.

Og dersom dette gjelder Alessandro og Leonora, så gjelder det sjølsagt Preben, Ronny, Julie og Anne-Marie.

FNs klimapanel har klart slått fast at klimaet på jorda nå endres raskt på grunn av menneskeskapt påvirkning. Utslipp av klimagasser fører til global oppvarming. Nittennittitallet er det varmeste tiåret på sekshundre år. Vi har også hatt de hardeste stormene og de verste flommene. Og mer skal det bli. Mange små øystater står i fare for å drukne på grunn av økt havnivå. Noe av dette skyldes at transportsystemene våre, bil, båt, fly, sender ut alt for mye drivhusgasser. Og Norge er etter USA en av de verste i klassen. I 1990 lovte vi verden å stabilisere våre utslipp av CO2 på 1990-nivå, i virkeligheten har vi økt våre utslipp med 22 %. Om alle kinesere begynte å oppføre seg som

gjennomsnittlige nordmenn, ville klimaet på denne planeten neppe stå til å redde.

Og her, kjære venner, har dere en kjempeutfordring. Dere vil lage intelligente transportsystemer: Kjempeflott. Det aller mest intelligente er sjølsagt å transportere så lite som mulig. Før var det en utopi. Med moderne informasjonsteknologi er det fullt mulig.

Heller enn svære bruer og kostbare tunneler til hvert minste skjær i Norge, sørg for bredbåndsnett ut til hver liten ravnkrok. Vi trenger ikke flere bønder i byen. La bønder være på landet for å dyrke mat, så kan de heller chatte på nettet etter fjøsstellet. I stedet for stadig flere motorveier inn til storbyene, må det utvikles levedyktige småsteder med et rikt utvalg av nettbaserte arbeidsplasser.

Uten bilen stopper Norge, sto det på en sticker en gang. Og i utkant-Norge kan det vel ha noe for seg. Men folk flest tror de bruker bilen til å dra på hytta eller å komme ut i naturen. Forskerne veit noe annet. Transportøkonomisk institutt offentliggjorde nylig en undersøkelse som viste at 16 % av alle bilturer i Norge er på under en kilometer og at hele 40 % er på under tre kilometer. Samtidig forteller Folkehelsa at nordmenns gjennomsnittsvekt har økt med 6-7 kilo det siste tiåret. Dere ville gjøre folk og klimaet en kjempetjeneste om dere fikk folk til å parkere bilen og gjorde det mer attraktivt å gå eller sykle.

Et annet bidrag til drivhuseffekten er alle charterreisene våre. Som en ganske stor bruker av flyreiser, bør jeg kanskje gå stille i dørene. Men også her er det nødvendig å tenke nytt. Det er noe gærnt med reiser der man løftes i en container fra et jorde på Jessheim og havner et sted i Syden stappfullt av svensktalende kelnere som serverer köttbullar. At vi lærer så mye om landets kultur og tradisjon må være en bløff. Antakelig ville det være bedre å lage et gigantisk kunstig ferieparadis på Gardermoen, komplett med svensktalende grekere, bølgemaskin, billige paraplydrinker og grisefester. For at det skulle funke, måtte det nok være en flysimulator ved inn- og utgang, samt taxfreeshop og rød og grønn sone.

Bare tenk så glade alle ville bli. Klimapanelet ville bli glade, fordi vi bidro til å senke utslippene og finansministeren ville le hele veien til Norges Bank.

Fra spøk til revolver. Vi moderne mennesker har riktignok gjort reisen effektiv,

men vi har samtidig ødelagt reisens romantikk. Vi kan fly til Kaukasus, men personlig skulle jeg gjerne reist slik Hamsun gjorde for hundre år sia, eller opplevd den virkelige Orientekspressen. I fjor skulle jeg ut til øya Ponza utafor Napoli. Men sjøen var så grov at vi måtte vente et døgn. Litt ergerlig, men samtidig var det en egen opplevelse å ha landligge og stikke innom sjømannspuben for å høre nytt om sjøen og skipsmulighetene. Det ble å reise med og ikke mot elementene ga en annen type ro enn den hektiske og oppkava måten vi ofte reiser på i dag.

Svært mye av dagens flyreiser kunne vært erstatta med landtransport, særlig etter som kaoset i lufta blir større og flyplassene legges stadig lengre fra byene. I dag bruker jeg åtte-ti timer på en flyreise til Roma. Formelt tar det tre timer, men i virkeligheten begynner jo reisen når jeg drar hjemmefra og slutter når jeg kommer fram. Som reisende ville jeg velge toget hvis jeg kunne gå på i Oslo klokka ti om kvelden og være i Roma tidsnok til et glass Sambuca før middag neste kveld. Da snakker jeg ikke om superhurtigtog, men om tog som i hvert fall går like fort som hastighetsrekorden til det køldrevne "Flying Scotsman" for hundre år siden.

Intelligente transportsystemer, kjære venner. Kunne noen fortelle meg hva som er intelligent med at vi her i Norge bor og jobber slik at to mennesker i en familie med to voksne føler at de er nødt til å ha hver sin bil for å få hverdagen til å gå i hop?

Jeg lovte å snakke om IT og transport fra et humanistisk ståsted. Humanisme betyr å sette hensynet til mennesker i sentrum, ikke hensynet til f.eks. teknikk eller penger. Men i vårt århundre har vi latt bilen ramponere våre byer og gjøre store områder helseskadelige på grunn av eksos, støy og støv. Overdriver jeg? I så fall inviterer jeg til en spasertur langs det som i Oslo kalles Henrik Ibsens gate. En skulle tro at ei gate som er oppkalt etter vår største dikter ville være en idyll med almetrær, litterære kafeer, gallerier og pittoreske bygninger. Men i Oslo ærer vi dikteren så lite at vi har gjort gata til ei helveteskløft av biler, støv, eksos og støy. Ikke et menneske kan oppholde seg der lenge uten å ta alvorlig skade på helsa. Så jeg anbefaler gassmaske og hørselvern på vår spasertur. Dersom vi kommer overlevende forbi den eneste større bygningen i hovedstaden som bærer dikterhøvdingens navn, og i bilens århundre kan det ikke være noe annet enn "Henrik Ibsen Parkeringshus", kommer vi ut i Pilestredet.

Pilestredet, bare smak på navnet, piletrær som omkranser en smal og romantisk gate som slynger seg forbi vakre bygninger. Men ikke i Oslo. En halvmotorvei, som bare er marginalt mindre jævlig enn Henrik Ibsens gate.

Tro ikke et øyeblikk at jeg er anti-teknolog. Jeg er en entusiastisk bruker av ny teknologi. Jeg har på mitt område forsøkt å være en pioner for bruken av informasjonsteknologi. Jeg var den første i Europa til å legge et leksikon på CD-ROM, jeg er leder for fagutvalget for Norsk Info2000. Så det er vanskelig å hevde at jeg ikke ønsker den nye teknologien velkommen. Men teknologi for teknologiens egen skyld interesserer meg midt i ryggen. Det eneste som teller er teknologi som kan gi menneskene et bedre liv. Jeg håper at dere bruker deres kunnskaper og teknologisk innsikt til akkurat det. Dere er heldige, for første gang i historien er det mulig å kombinere høyteknologi med det gode liv. Griper dere den sjansen, kan vi begynne å snakke om intelligente transportsystemer.

Kilde
Pål Steigans private arkiv

Emneoversigt
Humanisme, IT, Innlegg, Klima, Miljø, Miljøvern, Transport

URI
https://www.virksommeord.no/tale/intelligente-transportsystemer